

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Katedra divadelní vědy

Oponentský posudek habilitační práce Ivony Mišterové *Inter arma non silent musae: anglická a americká dramatická tvorba na českých a moravských divadelních scénách v době první světové války*

Oponent: doc. Mgr. Martin Pšenička, Ph.D.

Ivona Mišterová předložila jako svůj habilitační spis monografii, která je výsledkem výzkumného projektu podpořeného Grantovou agenturou České republiky. Ve svém posudku se pokusím co nejvyváženěji zhodnotit přínosy a problémy předložené publikace. Příznačné pro Mišterové publikaci je, že její přínosné momenty v sobě skrývají její problémy, a naopak její problematické aspekty jsou často zárodkem možných pozitivních linií, na něž může být dále navazováno.

1/ přehlednost – od příčného rámování k akademickému rituálu

Mišterová strukturuje svou práci do tří základních rámců:

- (a) teoreticko-metodologický úvod, v němž autorka nejprve stručně seznamuje čtenáře s tématem stavby a specifičnosti dramatického textu a jeho jazykového a kulturního překladu, na nějž navazuje výkladem o kostnické recepční estetice, který má osvětlit či podložit autorčinu perspektivu, zázemí jejího pojednání;
- (b) historický exkurz, ve kterém předkládá společenské, politické a ekonomické pozadí zkoumaného období;
- (c) hlavní část práce, která se zabývá divadlem v Českých zemích (nejen) v době první světové války s důrazem na anglický a americký činoherní repertoár. Tato část je dále rozčleněna do různých obsáhlých podkapitol, ve kterých autorka sleduje vybraná divadla, u nichž rekonstruuje jejich anglo-americký repertoár

Přehledná strukturace habilitačního spisu je nepochybně jeho hlavním pozitivem. Má-li mít výzkum a publikace nejen vědecký, ale i pedagogický potenciál, měl by pochopitelně ke svým čtenářům přistupovat právě prostřednictvím jasně vystavěné kostry. Záměr Mišterové je čitelný, výklad vede od obecného ke konkrétnímu, od teorie a metodologie, přes dobový historický kontext ke konkrétním projevům a jejich aktérům.

Instrumentální, vzorová přehlednost v sobě ale skrývá právě několik úskalí, která krom jiného souvisí s tím, komu je práce adresována a komu by měla tato přehlednost sloužit. Tedy – spíše se ptám – na kolik může být sdělný sedmistránkový exkurz do problematiky stavby dramatického textu a jeho překladu? Odpověď se hledá složitě. Dobře je, že se čtenář dozví něco o uvažování o dramatu např. od australských badatelů,

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Katedra divadelní vědy

třebaže jejich uvažování nepřináší nic příliš nového. Dozvíme se především to, že autorka tyto autory zná. Nic z toho by ale nevadilo, kdyby tento teoretický vstup či rámec byl následně příčně provazován s následujícím výzkumem. Samozřejmě lze obhájit, že hovoříme o přenosu cizojazyčného dramatu do české divadelní kultury, ale hlubší propojení se nekoná. Kapitola zde je nikoli ve funkci výkladového rámce, ale ve funkci nutného akademického rituálu, ve smyslu je potřeba mít teoretický úvod. V hlavní části textu jsem se bez tohoto úvodu bohužel obešel, jakkoli by mě např. problém překladu (jazykového i kulturního, naturalizace vs. exotizace) velmi zajímal.

Totéž je možné aplikovat na část metodologickou, jež se věnuje recepční estetice kostnické školy, jmenovitě estetiku Jaussovu a Iserovu. Autorka předkládá desetistránkový excerpt, jímž podpírá svůj výzkum. Nechci se přit o relevanci spíše literárně-vědného teoretického konceptu na témata spojená s divadlem, protože je lze nepochybně stimulativně a patřičně pro takový výzkum využít (stejně jako práce českých strukturalistů a jejich pokračovatelů – např. by zde nebyl od věci přístup Felixe Vodičky, zejména pak jeho pojem konkretizace, který spojuje úzce s problematikou kritické recepce). Problém je opět v propojení toho konceptu s následným výkladem, který se neděje, resp. je předsunut jako určitý ochranný štít způsobu zkoumání (práce s klíčovým historickým pramenem, jímž jsou divadelní recenze). Teoretický koncept recepční estetiky tak má do jisté míry objektivizovat tzv. subjektivní, metodologicky komplikovaný pramen, tedy konkretizace v podobě recenzí. Větší propojení tohoto metodologického rámce se zkoumaným materiálem dále nenacházím.

Část obecně historická je v jistém smyslu pochopitelná, ale přesto si kladu otázku, zda je takového kompilačního historického výtahu v práci o anglo-americkém činoherním repertoáru na českých jevištích třeba. A ptám se dále, zda by nebylo vhodnější tuto část minimalizovat, příp. ji úplně nahradit kontextem anglického, příp. britského dramatu, nebo souvislostmi amerického dramatu, resp. divadla a jiných amerických performativních projevů (Carterovo/Alvinovo/Alveinovo *V srdci Chicaga* by pak možná nepůsobilo jako pozoruhodnost, ale zákonitost). Ostatně tyto kontexty by mohly poměrně výmluvně ozřejmit i pojednávanou skladbu repertoáru – přeci jen americké drama před Eugenem O’Neillem, který je už v této době ale dosti aktivní, je – jak píše s velkou dávkou ironie anglista Tomáš Kačer v nedávno vydané publikaci – dvousetletou pustinou. Tyto kontexty chybí, třebaže se o překladu, nejen jazykovém, ale i kulturním, v úvodu knihy mluví. Zároveň by nebylo od věci blíže vysvětlit výběr zkoumaných divadel a nastínit tak více topografii divadelního života na daném teritoriu. Chybí zkrátka zevrubnější lokalizace kultur tzv. zdrojových i cílových.

Strukturu třetí části práce určují jednotlivá divadla a jejich repertoár. Nejvíce se Mišterová z logických důvodů věnuje pražskému Národnímu divadlu, méně pak regionálním scénám, kde nebyl divadelní život buď tak výrazný, nebo se o něm nedochovalo dostatečné množství pramenů. Mišterová se – navzdory v názvu vytčenému tématu – nedrží pouze ohniska práce, tzn. anglo-americké činoherní dramaturgie, ale

Katedra divadelní vědy
Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
IČ: 00216208
DIČ: CZ00216208

kdv@ff.cuni.cz
<http://kdv.ff.cuni.cz>
martin.psenicka@ff.cuni.cz

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Katedra divadelní vědy

nemalou část věnuje širšímu záběru. To by nevadilo, pokud by tento výklad centrální téma usměrňoval a ještě více prohluboval, což se neděje a ohnisko se poněkud vytrácí, rozměšňuje. To ovšem nesouvisí pouze s tímto širším rozkročením, které přesahuje nejen anglo-americký repertoár, ale i úzce vymezené časové období první světové války. Nic z toho by nevadilo, kdyby práce nebyla víceméně seznamem položek doplněných o recenze, příp. dějové synopse her. Mišterová má v úvodu pravdu – analyzuje ani ne tak divadelní díla jako jejich kritickou recepci – její práce je tak spíše dějinami české divadelní kritiky zkoumaného období. Opět – nevadilo by, kdyby téma nebylo zaměřeno jiným směrem. Podstatné ale je, že ona diskutovaná přehlednost, která zůstává, se mění ve strojovost a čtenáře výčtem dalších a dalších položek a jejich reflexí udolává. Zajímavé na tom všem ex-post je, že hlavní veličinou není nikdo jiný než William Shakespeare a vedle něho Eduard Vojan, t.č. herec ND, i když stále velký kočovník – tato praxe, která je ozvěnou 19. století, je důležitá pro pochopení divadelního provozu, života, kultury, jíž je repertoár organickou součástí. Mimochodem proč zde chybí práce Jana Hyvnara *O českém dramatickém herectví 20. století*, v níž by autorka našla cennou kapitolu o tomto herci. A chybět by zde neměla ani kniha *Čtení o Národním divadle*.

2/ základní výzkum – od řídkého k hustému popisu

Kolegyně Mišterová předložila svou knihou něco, co bych pracovně nazval s odkazem na Clifforda Gertze řídkým popisem, tedy něco, co bychom mohli také nazývat základním výzkumem, který informace sbírá, aniž by je hlouběji analyzoval a vyhodnocoval. Samozřejmě si můžeme klást otázky, zda je takový počín dostačující pro habilitační řízení. Pro výzkum dějin divadelní kultury a šířeji divadelního života nezbytný rozhodně je. To, že na to jde autorka problematicky, je fakt – např. není úplně jasné, zda opravdu čerpá z jiných pramenů než recenzí, příp. cedulí. Občas odkazuje na fotografický materiál, který v práci o divadle velmi chybí (chabá příloha nemůže tento dluh kompenzovat). V úvodu píše, že pracuje s režijními knihami, v soupisu pramenů ale žádná není (nehledě na to, že např. v Archivu ND jsou především knihy inspicentů a suflérů, režijních knih příliš není, zůstávají osobním majetkem režisérů). Leckterá pojednávaná inscenace má scénický návrh. Nic z toho, jako by byly víceméně pouze recenze a dramata, s jejichž obsahy nás autorka seznamuje. Přesto musím zopakovat, že teatrologie takovéto práce potřebuje, aby na nich mohla stavět něco, co lze s Geertzem nazvat zhuštěným popisem kultury. Ten ale, bohužel, s předloženou knihou nepřichází.

Třebaže má práce řadu metodologických nedostatků, splňuje požadavky kladené na habilitační práce a dovoluji si ji dále doporučit k obhajobě.

V Horoměřicích 12. září 2021

Katedra divadelní vědy
Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
IČ: 00216208
DIČ: CZ00216208

kdv@ff.cuni.cz
<http://kdv.ff.cuni.cz>
martin.psenicka@ff.cuni.cz